

Sociaal-economische kenmerken van werknemers en zelfstandigen in sectoren getroffen door de lockdown

COVIVAT Beleidsnota 3

André Decoster, Wim Van Lancker, Jonas Vanderkelen & Toon Vanheukelom

18 mei 2020

Leuven / Antwerpen

Sociaal-economische kenmerken van werknemers en zelfstandigen in sectoren getroffen door de lockdown

André Decoster¹, Wim Van Lancker², Jonas Vanderkelen¹ en Toon Vanheukelom¹

¹ Onderzoekseenheid Economie, KU Leuven

² Centrum voor Sociologisch Onderzoek, KU Leuven

Samenvatting

- Niet iedereen wordt in gelijke mate getroffen door de zware inkomensschok die de COVID-19 pandemie met zich meebrengt.
- Voor verdelingsanalyses (wie verliest meer of minder?) zijn verfijnde en actuele data nodig op het niveau van individuen en gezinnen. Die data komen pas met vertraging ter beschikking.
- Daarom schetsen we in deze derde COVIVAT-beleidsnota een eerste voorlopig beeld van de differentiële impact van de schok, op basis van reeds bestaande en beschikbare data.
- Eerst bepalen we welke sectoren het zwaarst getroffen worden. Het gaat om de horecasector, de sector van kunst, amusement en recreatie, en de non-food detailhandel.
- Dan beschrijven we de sociaal-economische kenmerken van de mensen die in deze zwaar getroffen sectoren werken.
- Daaruit blijkt dat in de zwaar getroffen sectoren relatief meer mensen werken met een kwetsbaar sociaaleconomisch profiel: jongeren, kortgeschoolden, alleenstaanden (met en zonder kinderen), huurders, werknemers die deeltijds werken vaak met tijdelijke contracten en zelfstandigen.
- De lonen liggen in deze zwaar getroffen sectoren lager.
- De mensen die in de zwaar getroffen sectoren werken, leven in gezinnen met een hoger armoederisico en met minder financiële reserves om periodes van inkomensdaling te overbruggen.

Dankwoord

Wij danken Boie Neefs, Geert Langenus, en alle leden van het COVIVAT consortium, in het bijzonder Ive Marx, Koen Decancq en Johannes Spinnewijn, voor data, opmerkingen en commentaar. COVIVAT heeft als doel de sociale gevolgen van de verspreiding van het coronavirus voor de inkomens van de Belgische gezinnen in kaart te brengen. Meer informatie: <http://www.covivat.be>.

Inleiding

Hoe voorlopig en uitermate onzeker ze ook zijn, aan ramingen van de macro-economische impact van de COVID-19 pandemie en de ermee gepaarde maatregelen zoals de *lockdown* is er geen gebrek. Begin mei voorzag Europese Commissie in haar eerste ramingen een krimp van de economische activiteit in België van 7,2% in 2020 (tegenover een groei van 1,4% in 2019).¹ Daarvoor hadden ook het Federaal Planbureau en de Nationale Bank op 8 april al een eerste raming gepubliceerd: een krimp van 8%, gevolgd door een herstel van +8,6% in 2021.²

Dit zijn historisch uitzonderlijke cijfers, die in de buurt komen van de inzinking van de economische activiteit tijdens oorlogsjaren.³ Maar net omdat de klap zo ongezien is, is het des te belangrijker om ook te kunnen inschatten hoe die schok verdeeld is over de bevolking. In de Grote Corona-enquête van de Universiteit Antwerpen geven 32% van de respondenten aan dat het gezinsinkomen gedaald is door de crisis.⁴ Maar niet iedereen wordt even hard getroffen. Bepaalde mensen verliezen disproportioneel veel, terwijl anderen, toch wat het inkomensverlies betreft, eerder gespaard blijven.

In minder turbulente tijden is de link leggen tussen macro-economische fluctuaties en verdelingseffecten al geen sinecure. De twee werelden opereren methodologisch tamelijk onafhankelijk van elkaar. Eén van de redenen daarvoor is dat verdelingsanalyses veel zwaardere eisen stellen wat betreft beschikbare data, dan de sinds vele decennia internationaal gestandaardiseerde en snel beschikbare macro-economische aggregaten uit de nationale rekeningen. Voor verdelingsanalyses zijn er verfijnde data nodig op het niveau van individuen en gezinnen. Die komen ter beschikking via uitgebreide enquêtes, zoals de *European Union Statistics on Income and Living Conditions* (EU-SILC), of via administratieve data, zoals die in België bijvoorbeeld worden ontsloten door de Kruispuntbank Sociale Zekerheid (KSZ).

Dergelijke gegevens die op accurate manier de inkomens- en arbeidsmarktpositie van mensen en gezinnen sinds de uitbraak van COVID-19 in kaart brengen zullen pas met vertraging ter beschikking komen. Op dit moment hebben we bijvoorbeeld de EU-SILC enquête van 2018 ter beschikking, met inkomensinformatie van 2017. Ten vroegste over twee jaar zouden we

---

¹ Cijfers gepubliceerd in mei 2020, AMECO database van de Europese Commissie, https://ec.europa.eu/economy_finance/ameco/user/serie/SelectSerie.cfm (variabele 'rvgdp').

² Federaal Planbureau en Nationale Bank van België (2020), [Perscommuniqué: Economische impact van de gezondheids crisis 'Covid-19': een scenario](#).

³ Zie <http://www.andredecoster.be/uncategorized/een-krimp-of-een-dreun-bbp-per-hoofd-1846-2020/> voor een historische vergelijking van bbp-groei tot 1847.

⁴ Zie <https://www.uantwerpen.be/nl/projecten/corona-studie/resultaten/resultaten-zesde-enquete/>.

ons dus een beeld kunnen vormen van de inkomensschok die mensen en gezinnen ondergaan tijdens deze periode.⁵

Beleidsmakers die in hun ontwerp van compensatiemaatregelen en van de exit-strategie rekening willen houden met de meest kwetsbaren in onze samenleving kunnen niet wachten op die informatie, want dat de coronacrisis een duidelijk verschillende impact heeft op de inkomenspositie van verschillende gezinnen staat vast. De meest recente cijfers van de Nationale Bank, op basis van de maandelijkse consumentenenquête, laten zien dat 27% van de respondenten aangeeft inkomensverlies van meer dan 10% te kennen.⁶ In de eerste COVIVAT beleidsnota worden de resultaten van een bevraging bij OCMW's besproken, die aangeven een sterke stijging te merken van hulpvragen (voorschotten, voedselhulp) door mensen die voorheen geen cliënt waren bij het OCMW.⁷ Ook de voedselbanken en voedselverdeelpunten zien een toename van nieuwe aanmeldingen voor voedselhulp.

In deze nota vullen we deze partiële informatie aan met een meer systematisch beeld op basis van de EU-SILC enquête voor het jaar 2018. Die dateert natuurlijk van voor de COVID-19 crisis. Maar in die EU-SILC enquête weten we in welke sector mensen zijn tewerkgesteld of zelfstandige activiteit uitoefenen. We koppelen die sectorale informatie in de SILC-enquête aan externe, zo recent mogelijke, informatie over welke sectoren het zwaarst getroffen worden. Die informatie halen we uit de wekelijkse enquête georganiseerd onder auspiciën van de Nationale Bank van België (NBB) ten behoeve van de *Economic Risk Management Group* (ERMG). Op die manier kunnen we minstens de karakteristieken beschrijven van mensen en gezinnen die in die meer of minder zwaar getroffen sectoren werkzaam zijn, en nagaan of er op dat vlak veel verschil is.

De resultaten van deze oefening zijn beschrijvend, en gebeuren met heel beperkte informatie. Zo geven ze *geen* inschatting van de omvang van de inkomensschok zelf die gezinnen ondergaan. Ze beperken zich ook tot wat we uit die link met sector van tewerkstelling kunnen halen, en dus enkel tot dat deel van de bevolking dat we observeren op de arbeidsmarkt. Gezinnen waarin niemand actief is op de arbeidsmarkt blijven daardoor buiten beeld. Ook in die zin brengen ze dus nog geen alomvattend beeld van de schok in welvaartsniveau die veel gezinnen ondergaan, en de resultaten die we hier voorstellen kunnen nooit diepgravende

---

⁵ Om de termijn te verkorten waarop verdelingsanalyses mogelijk worden, rekening houdend met de aanzienlijke vertraging waarop micro-data ter beschikking komen, wordt de laatste jaren steeds vaker gebruik gemaakt van de techniek van 'nowcasting'. Daarin worden de meest recente macro-economische informatie ingebracht en vertaald in surveys of administratieve data die ouder zijn (zie Gasior and Rastrigina (2017), Nowcasting: timely indicators for monitoring risk of poverty in 2014-2016, Euromod WP Series 7/17, waarin EU-SILC met inkomens van 2014 gebruikt worden om de armoede te berekenen voor 2016 op basis van up-to-date macro-data). Maar zelfs die macro-data met bijvoorbeeld de arbeidsmarktsituatie hebben we nog niet ter onzer beschikking.

⁶ Zie <https://www.nbb.be/doc/dq/n/dq3/histo/pne2004.pdf>.

⁷ De Wilde, M., Hermans, K. & Cantillon, B. (2020). Meer vragen om hulp bij OCMW's en voedselbanken: eerste resultaten van een grootschalige bevraging. COVIVAT Beleidsnota 1, Leuven/Antwerpen. <http://www.covivat.be>.

analyses op later beschikbare micro-data vervangen. Maar we zijn ervan overtuigd dat alle kwaliteitsvolle, bijkomende informatie over de verdeling van de COVID-impact op dit moment welkom is. Daarom doen we in deze beleidsnota een poging om met reeds bestaande gegevens toch een eerste beeld te schetsen van de verdelingseffecten van deze ongezien schok.

We doen dat in twee stappen. Eerst gebruiken we de eerder vermelde externe informatie van de NBB-enquête om de sectoren op te delen in drie groepen: zwaar getroffen door deze crisis, en vooral dan door de ermee gepaard gaande lockdown, minder zwaar getroffen en licht getroffen. Vervolgens beschrijven we op basis van EU-SILC 2018, voor die groepsindeling van sectoren, in een tweede stap relevante karakteristieken van de mensen die in die sectoren werken, zoals hun leeftijd, hun opleidingsniveau, hun arbeidsstatuut, hun huisvestingssituatie en hun gezinsinkomen en plaats in de inkomensverdeling.

Welke sectoren zijn het hardst getroffen?

De verspreiding van het coronavirus en de daaropvolgende lockdown hebben een immense impact op de hele economie. Maar de sectorale verschillen zijn groot. Twee bronnen van informatie zijn beschikbaar om sectoren te ordenen naar de mate waarin ze getroffen worden: de mate waarin bedrijven en werknemers een beroep doen op het stelsel van de tijdelijke werkloosheid en die beschikbaar zijn bij de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA), en de mate waarin ondernemingen rapporteren aan de door de NBB opgezette wekelijkse enquête over hun daling van de omzet, hun aanvragen voor tijdelijke werkloosheid, of hun inschatting van het risico op faillissement.

Werkgevers die hun werknemers tijdelijk niet kunnen tewerkstellen door de coronacrisis, omdat de onderneming gedwongen gesloten is of omdat omzetverlies zo groot is dat er onvoldoende werk is om iedereen aan de slag te houden, kunnen een beroep op de tijdelijke werkloosheid wegens overmacht. Dat is een bestaand beleidsinstrument dat deel uitmaakt van de werkloosheidsverzekering en uitgekeerd wordt door de RVA. Omwille van de coronacrisis is een meer soepele en vereenvoudigde vorm van tijdelijke werkloosheid ingevoerd. Werknemers op tijdelijke werkloosheid ontvangen een verhoogde RVA-uitkering en een supplement van de RVA. De tweede COVIVAT beleidsnota toont aan dat de uitkering tijdelijke werkloosheid voor de laagste lonen maar net voldoende is om de noodzakelijke uitgaven te dekken, en zeker alleenstaanden en alleenstaande ouders hebben geen marge meer om andere uitgaven te kunnen doen als ze niet terug kunnen vallen op vermogens.⁸ In het bijzonder de deeltijds werkenden zijn kwetsbaar. Belangrijk is wel dat niet alle werknemers beroep kunnen doen op de tijdelijke werkloosheid.⁹ Het gaat dan om statutaire ambtenaren, studenten en stagairs, maar ook uitzendkrachten buiten de duurtijd van hun uitzendarbeidscontract, of werknemers met een contract van bepaalde duur dat afliep voor of tijdens corona kunnen niet altijd beroep doen op de tijdelijke werkloosheid (en in sommige gevallen ook niet op de reguliere werkloosheid).

Op het moment van schrijven (16 mei) vinden we op de RVA-website informatie over de aanvragen voor tijdelijke werkloosheid tot eind maart 2020 voor 560.974 werknemers.¹⁰ We weten dat het aantal aanvragen daarna nog fors verder is opgelopen tot een stuk boven het miljoen. Ook al geeft de RVA-website voor deze aanvragen samenvattende tabellen per sector, leeftijdscategorie, en enkel andere karakteristieken, we hebben prioriteit gegeven aan

---

⁸ Cantillon, B. et al. (2020). Huishoudbudgetten en sociale minima in lockdown. COVIVAT Beleidsnota 2, Leuven/Antwerpen. <http://www.covivat.be>.

⁹ Documentatie RVA: Tijdelijke werkloosheid – Covid-19, <https://www.rva.be/nl/documentatie/infoblad/t2>.

¹⁰ Zie <https://www.rva.be/nl/documentatie/statistieken/tijdelijke-werkloosheid-wegens-coronavirus-covid-19/cijfers>.

de meer up-to-date informatie uit de NBB-enquête.¹¹ Temeer omdat in die enquête ook gepeild wordt naar de aanvragen die werknemers doen op tijdelijke werkloosheid.¹²

Tabel 1 toont hoe we de informatie uit de NBB-bevraging gebruikt hebben om de sectoren te ordenen en te groeperen naar mate waarin ze door de lockdown getroffen zijn. De aanvragen voor tijdelijke werkloosheid staan in de tweede kolom. Het cijfer geeft het percentage van de in de onderneming tewerkgestelde werknemers waarvoor een aanvraag gedaan werd voor een uitkering van tijdelijke werkloosheid, en betreft een gemiddelde van vier bevragingsmomenten.¹³ De uitschieter is de sector van de *Horeca*, waar voor 83% van de werknemers een beroep werd gedaan op deze maatregel. Ook in de sector *Kunst, amusement en recreatie*, en bij de niet voedingswinkels (*Handel – detailhandel non-food*) wordt voor resp. 80% en voor meer dan 70% van de werknemers een aanvraag ingediend voor een uitkering tijdelijke werkloosheid. Om het belang van de sector in te schatten geven we in de kolom helemaal rechts de totale tewerkstelling in deze sector op basis van gegevens van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) (in duizendtallen).

We hebben deze informatie aangevuld met twee andere indicatoren uit de NBB-enquête: in de eerste kolom het door de bevroegde ondernemingen gerapporteerde omzetverlies in procent (een gemiddelde van zes bevragingsmomenten)¹⁴, in de derde kolom het aandeel van de respondenten dat antwoordt dat ze sterk of heel sterk vrezen voor een faillissement.

Ook wat betreft omzetverlies voert *Horeca* de lijst aan met een omzetverlies van 88% in vergelijking met dezelfde periode in 2019. En op de tweede plaats verschijnt ook nu '*Kunst, amusement en recreatie*' waar de omzet daalt met 85%. Op de derde indicator, risico of faillissement, staat deze sector helemaal bovenaan.

We hebben de sectoren gerangschikt op basis van het ongewogen gemiddelde van deze drie indicatoren, en ze dan ingedeeld in drie groepen. Het demarcatiecriterium is het volgende:¹⁵

- zwaar getroffen: gemiddelde van de drie indicatoren ligt boven 50;
- middelzwaar getroffen: gemiddelde van de drie indicatoren ligt tussen 15 en 50;
- licht getroffen sector: gemiddelde van de drie indicatoren ligt onder 15.

Dat levert dan het volgende beeld op in Tabel 1.

---

¹¹ Zie <https://www.nbb.be/nl/ermg-enquetes>.

¹² Deze informatie is natuurlijk minder 'hard' dan deze de later uit de RVA-statistieken naar voor zal komen. Om een eerste vergelijking te maken nemen we in A1 in bijlage ook de sectorale en leeftijdsverdeling op van de op 16 mei beschikbare statistieken over tijdelijke werkloosheid op de RVA-website.

¹³ Week van 13 april, 20 april, 27 april en 5 mei.

¹⁴ Week van 30 maart, 6 april, 13 april, 20 april, 27 april en 5 mei.

¹⁵ Ook al is de correlatie tussen de drie indicatoren duidelijk, elk demarcatiecriterium blijft arbitrair. We hanteren het enkel om de voorstelling van de resultaten in de rest van de tekst overzichtelijk te houden, door de reductie tot drie groepen. Lezers die liever de resultaten zien zonder deze groepering, verwijzen we naar de bijlage waar we in Tabel A2 de karakteristieken weergeven voor de aparte sectoren.

Tabel 1: Economische Effecten per bedrijfstak (in %, geordend op basis van omzetverlies)

	Omzetverlies t.o.v. vorig jaar (%)	Aandeel tijdelijk werklozen (%)	Risico op faillissement (%)	Aantal werknemers (x1000)
Bron	ERMG*	ERMG*	ERMG*	RSZ**
Zwaar getroffen sectoren:				
Kunst, amusement en recreatie	-85	80	26	39
Horeca	-88	83	19	117
<i>Handel - detailhandel non-food</i>	-79	71	11	145
Middelzwaar getroffen sectoren:				
Vervoer en opslag	-48	49	15	235
Handel***	-47	40	8	497
<i>Handel – groothandel</i>	-47	35	7	243
Bouw	-42	30	5	207
Industrie	-28	21	8	531
Immo, Vrije Ber., Wet. & Adm.onderst.	-24	21	8	617
Licht getroffen sectoren:				
Informatie & communicatie	-21	12	8	111
Landbouw	-17	3	5	30
Fin. act. en verzekeringen	-12	3	1	119
<i>Handel - detailhandel food</i>	-4	9	7	108
Onderwijs				397
Openbaar bestuur				466
Zorg				560
Overige				77
Algemeen	-33	28	8	4003

Bron: RSZ, ERMG, Steunpunt Werk. De procenten op basis van ERMG zijn gemiddelden van verschillende meetmomenten.

* Enquête ERMG hanteert andere sectoropdeling. Bepaalde sectoren zijn geaggregeerd tot de categorieën zoals hierboven met werknemersaantallen als wegingsfactor.

** Aantal werknemers in 2019 kwartaal 3 (RSZ).

*** Opdeling werknemers handelssector (NACE-sectoren 45, 46 en 47): Groothandel omvat alle werknemers in NACE-sectoren 45 en 46, detailhandel food omvat 43% en non-food 57% van werknemers in NACE-sector 47 (Steunpunt Werk).

In de groep van zwaarst getroffen sectoren kregen de *horeca* en *kunst, amusement en recreatie* veruit de hardste klappen. De sector *handel* is een sector met twee gezichten: de warenhuizen bleven open terwijl andere handelszaken al dan niet gedwongen hun activiteit moesten stopzetten of verminderen. Tot de middelzwaar getroffen sectoren behoren sectoren die eveneens hard getroffen zijn door de lockdown, maar waarbij er wel een duidelijk verschil is met de vorige groep. Het gerapporteerde omzetverlies van elk van deze sectoren bedraagt gemiddeld niet meer dan 50% van de omzet gepresteerd in dezelfde periode vorig jaar. Ook de aanvraag voor een beroep op een uitkering tijdelijke werkloosheid blijft in deze sectoren beperkt tot minder de helft van de werknemers. De klap was er vaak van kortere duur. In de bouw, bijvoorbeeld, werd op 13 april voor 41% van de werknemers tijdelijke werkloosheid aangevraagd, maar op 5 mei was dit al gezakt naar 19%. Ook de *handelssector* in zijn geheel behoort tot deze categorie met een gemiddeld omzetverlies van 47%, al zijn er binnen deze sector dus erg grote verschillen. De impact op de *groothandel* ligt,

zowel wat betreft omzetverlies als aandeel tijdelijk werklozen, in lijn met de handelssector in zijn geheel.

In de licht getroffen sectoren blijft het omzetverlies en/of aandeel tijdelijk werklozen beperkt tot 20% of minder. Aangezien voedingswinkels hun deuren niet sloten, is binnen de handelssector de *detailhandel food* het minst geaffecteerd door de crisis met gemiddeld een daling in de omzet van 4% en met gemiddeld slechts 9% van de werknemers waarvoor een aanvraag tijdelijke werkloosheidsuitkering werd ingediend.

En de zelfstandigen?

De federale overheid heeft niet alleen het stelsel van tijdelijke werkloosheid vereenvoudigd uitgerold, maar ook een versoepelde versie van het crisis-overbruggingsrecht. Dat is een vervangingsinkomen waar zowel zelfstandigen in hoofd- als in bijberoep als helpers en meewerkende echtgenoten recht op hebben wanneer de zelfstandige activiteit voor ten minste zeven opeenvolgende kalenderdagen werd onderbroken.¹⁶ In de maanden maart en april werden respectievelijk 338.407 en 345.255 betalingen overbruggingsrecht uitgevoerd door de sociale verzekeringsfondsen.¹⁷ Er is echter geen informatie beschikbaar over de verdeling van zelfstandigen met overbruggingsrecht naar sector.

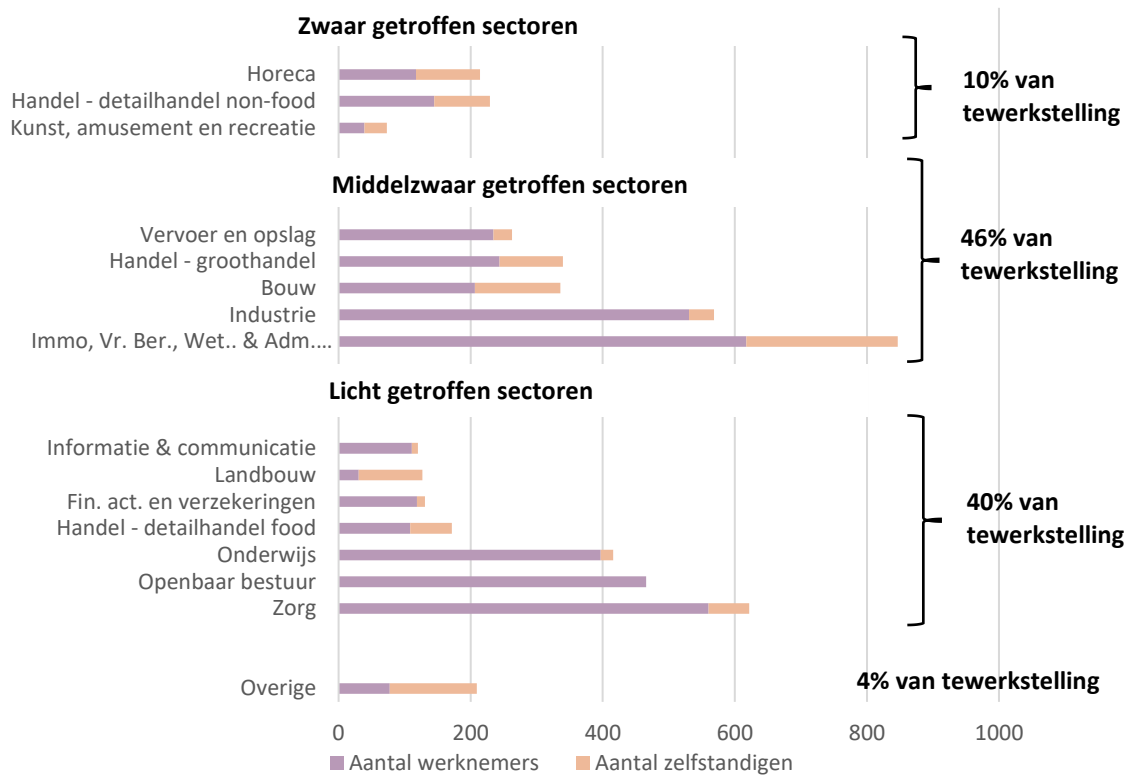
Wat we wel kunnen tonen is hoeveel zelfstandigen er werken in de getroffen sectoren. In Figuur 1 geven we de verdeling van de totale tewerkstelling in de sector weer, verdeeld over werknemers en zelfstandigen. De zwaar getroffen sectoren maken ongeveer 19% van de totale tewerkstelling uit van de totale werkgelegenheid in België, en de zwaar en middelzwaar getroffen sectoren samen zelfs 56% (ongeveer 2,1 miljoen werknemers en iets meer dan 730.000 zelfstandigen). Vooral in de zwaar getroffen sectoren is het aandeel zelfstandigen hoog. Terwijl het aandeel voor de volledige populatie 22% bedraagt, is dat 37% in *detailhandel – non food*, en zelfs 45% in *Horeca* en 46% in *Kunst, amusement en recreatie*. Samen gaat het hier om ongeveer 215.000 zelfstandigen.

---

¹⁶ Zie de website van de Sociale Zekerheid voor Zelfstandige Ondernemers (RSVZ) voor meer informatie. <https://www.rsvz.be/nl/news/moeilijkheden-door-het-coronavirus>.

¹⁷ Perscommuniqué: “COVID19 : Al meer dan 1 miljard euro betaald aan de zelfstandigen die het vervangingsinkomen ontvangen - “De meeste betalingen werden al uitgevoerd”, benadrukt Denis DUCARME”, <https://ducarme.belgium.be/fr/covid19-al-meer-dan-1-miljard-euro-betaald-aan-de-zelfstandigen-die-het-vervangingsinkomen-ontvangen>.

Figuur 1: Aantal werknemers en zelfstandigen naar sector (x1000, 2019)

Bron: RSZ (werknemers), Steunpunt Werk (zelfstandigen). Geïnspireerd door UWV (2020). *Coronacrisis: impact op de werkgelegenheid verschilt per sector.*

Profiel van mensen tewerkgesteld in de zwaarst getroffen sectoren

Aan de hand van de *European Union Statistics on Income and Living Conditions 2018* (EU-SILC 2018) kunnen we nu relevante sociaaleconomische kenmerken van de werkenden in de drie groepen sectoren beschrijven. Voor elke werkende in de desbetreffende sectoren beschrijven we leeftijd, scholingsgraad, gezinssamenstelling, arbeidsmarktpositie, huisvestingssituatie, lonen en gezinsinkomen. We berekenen daarvan het gemiddelde binnen die subgroep van sectoren en vergelijken dat met het gemiddelde over alle sectoren. Op die manier zien we of het profiel van mensen die werken in zwaar getroffen sectoren sterk verschillend is van het profiel in andere sectoren.

De gegevens hebben betrekking op het enquêtejaar 2018 (en inkomensjaar 2017) en zoals in de inleiding beklemtoond tonen we hier dus niet de effecten van de lockdown op het inkomen zelf. Dergelijke inschattingen komen aan bod in volgende COVIVAT beleidsnota's. Bovendien komt de sectorindeling van EU-SILC niet volledig overeen met deze die we hierboven konden gebruiken. Het belangrijkste verschil zit in het gebrek aan detail om de sector *handel* op te delen in drie subsectoren (detailhandel food, detailhandel non-food en groothandel) zoals in de analyse hierboven. Bij de beschrijving van de karakteristieken nemen we daarom de volledige sector handel op in de middelzwaar getroffen groep. Daarnaast ontbreekt in EU-SILC ook het detail om de sector *kunst, amusement en recreatie* te onderscheiden van de *overige sectoren*. Deze sectoren vallen in EU-SILC onder dezelfde categorie. Hiervoor corrigeren we in onze analyse.¹⁸

De figuren hebben telkens dezelfde vorm. Voor de drie groepen die we in Tabel 1 hebben vastgelegd, beschrijven we de gemiddelde waarde van een kenmerk. In de onderstaande Figuur 2 is dat bijvoorbeeld het aandeel mensen van een bepaalde leeftijdscategorie dat in de zwaar, matig, of licht getroffen sectoren werkt. We vergelijken dit met het gemiddelde over alle sectoren (onderste balk in de figuur), dat berekend wordt over de volledige populatie van mensen die actief zijn op de arbeidsmarkt.

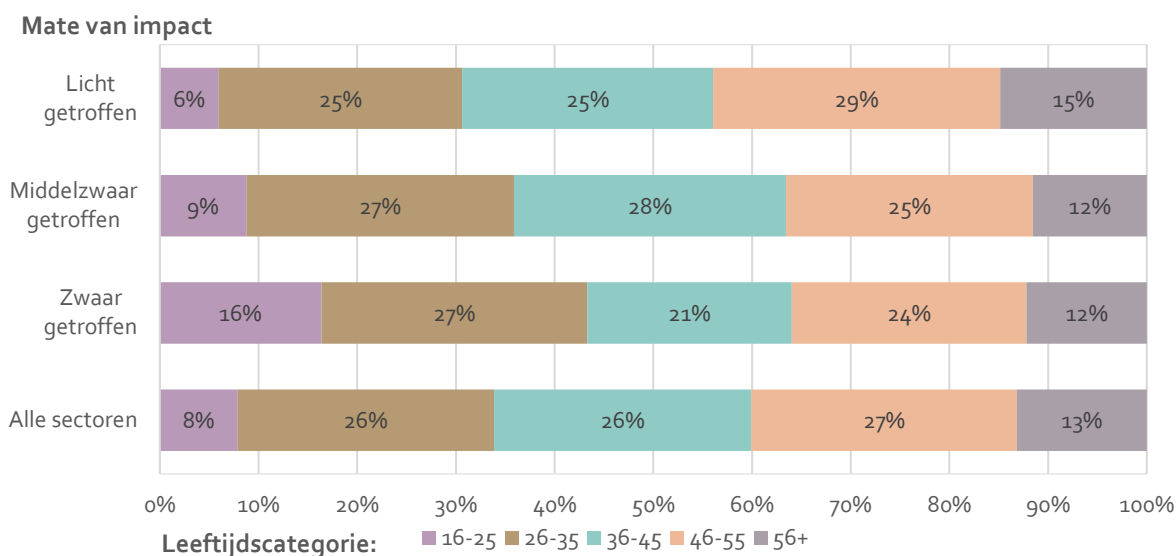
---

¹⁸ Het aandeel mensen tewerkgesteld in beide sectoren bedraagt in EU-SILC 3,9%. Op basis van data afkomstig van RSZ en Steunpunt Werk weten we dat 26% van hen tewerkgesteld is in de kunst-, amusement- en recreatiesector en 74% in overige sectoren. In onze analyse corrigeren we dan ook voor het aandeel werkenden: 1% in de kunst-, amusement- en recreatiesector die we groeperen in de zwaar getroffen categorie en 2,9% in de overige sectoren die we niet groeperen in één van de drie categorieën.

Leeftijdscategorie

Figuur 2 toont dat, als we de bevolking indelen in vijf leeftijdscategorieën, de jongste werkkenden (16- tot 25-jarigen) ruim oververtegenwoordigd zijn in de zwaar getroffen sectoren. Over alle sectoren heen behoort 8% tot deze leeftijdscategorie terwijl in de zwaar getroffen sector 16% van alle werknemers en zelfstandigen tot deze categorie behoort. In de licht getroffen sectoren is het omgekeerde zichtbaar: er zijn relatief minder jonge en meer oudere mensen tewerkgesteld.

Figuur 2: Verdeling van leeftijdsgroepen naar mate van impact lockdown (EU-SILC 2018)

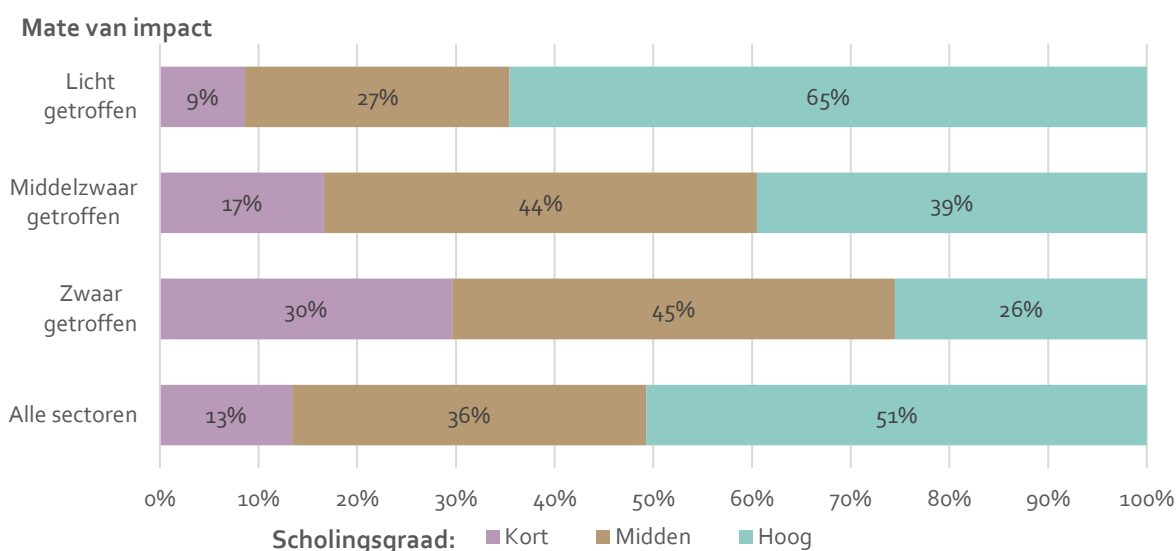

Scholingsgraad

In Figuur 3 tonen we het aandeel kort-, midden- en hooggeschoolden naar impact van de lockdown. Tot de kortgeschoolden behoren personen met hoogstens een diploma lager secundair onderwijs. Middengeschoolden beschikken over een diploma secundair onderwijs. En hooggeschoolden hebben een diploma hoger onderwijs behaald.

In de zwaar getroffen sectoren werken veel meer kortgeschoolden dan gemiddeld over alle sectoren heen: 30% ten opzichte van 13%. Met de midden geschoolden erbij is het beeld nog scherper: in de zwaar getroffen sectoren is drie kwart van de werkenden laag- tot middengeschoold, terwijl dat minder dan de helft is in de volledige economie. Het spiegelbeeld vinden we natuurlijk bovenaan. De hooggeschoolden werken voornamelijk in sectoren die maar licht getroffen werden door de lockdown (zoals onderwijs, financiële activiteiten, informatie en communicatie, en de publieke sector).

Figuur 3: Verdeling van scholingsniveau naar mate van impact lockdown (EU-SILC 2018)

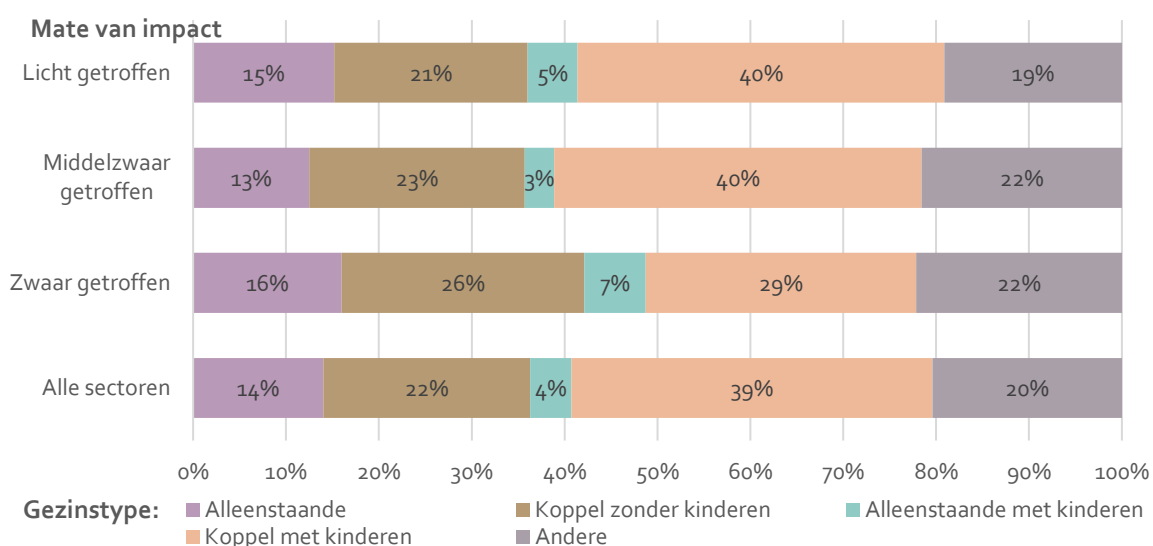

Gezinssamenstelling

In Figuur 4 tonen we op dezelfde manier de verdeling van gezinstypes van de werkenden over de sectoren. We onderscheiden alleenstaanden en koppels met of zonder kinderen ten laste. Eén op de vijf werknemers of zelfstandigen is niet in één van deze vier categorieën te plaatsen en zitten vervat in de vijfde categorie 'andere'.

Wat opvalt in Figuur 4 is dat het aandeel alleenstaanden met en zonder kinderen hoger is in de zwaar getroffen sectoren. In totaal zijn 23% van de tewerkgestelden in de zwaar getroffen sector alleenstaand in vergelijking met gemiddeld 18% over alle sectoren heen. We weten dat alleenstaanden over het algemeen een kwetsbaarder arbeidsmarkt en inkomensprofiel hebben. De koppels met kinderen zijn oververtegenwoordigd in de lichter getroffen sectoren.

Figuur 4: Verdeling van gezinstypes naar mate van impact lockdown (EU-SILC 2018)

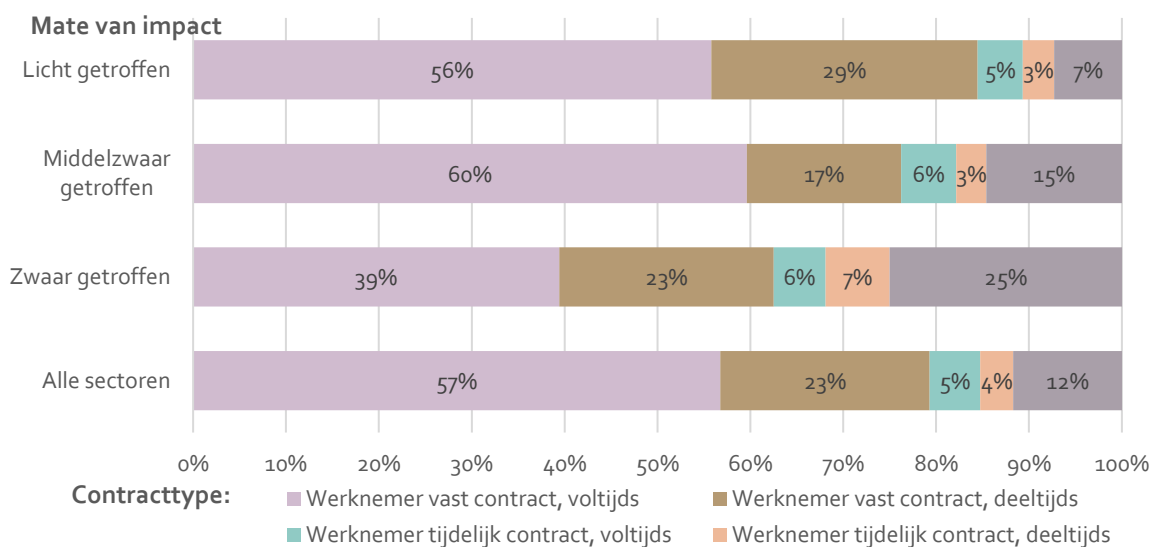

Arbeidsmarktpositie

Figuur 5 toont de verdeling naar contracttype van de tewerkgestelden. Over alle sectoren heen werken 57% van de werkenden voltijds met een vast contract, en nog eens 23% deeltijds met een vast contract. In onze SILC-populatie identificeert 12% van de werkenden zich als zelfstandige in hoofdberoep, en 9% zijn werknemers met een tijdelijke contract, waarvan de helft op deeltijdse basis. We weten dat het vooral deze laatste drie categorieën zijn die een verhoogd armoederisico vertonen, en werknemers met een tijdelijk contract hebben gemiddeld lagere lonen.

Figuur 5 laat zien dat we deze kwetsbare groepen met een kwetsbare arbeidsmarktpositie meer dan proportioneel terugvinden in sectoren die zwaar getroffen zijn. Verhoudingsgewijs vinden we er meer dan dubbel zoveel zelfstandigen als in de populatie (25% tegenover 12%), en veel minder werknemers met een vast contract (39% tegenover 57%). In de middelzwaar getroffen sectoren zijn enkel nog de zelfstandigen wat oververtegenwoordigd.

Figuur 5: Verdeling van types contract naar mate van impact lockdown (EU-SILC 2018)

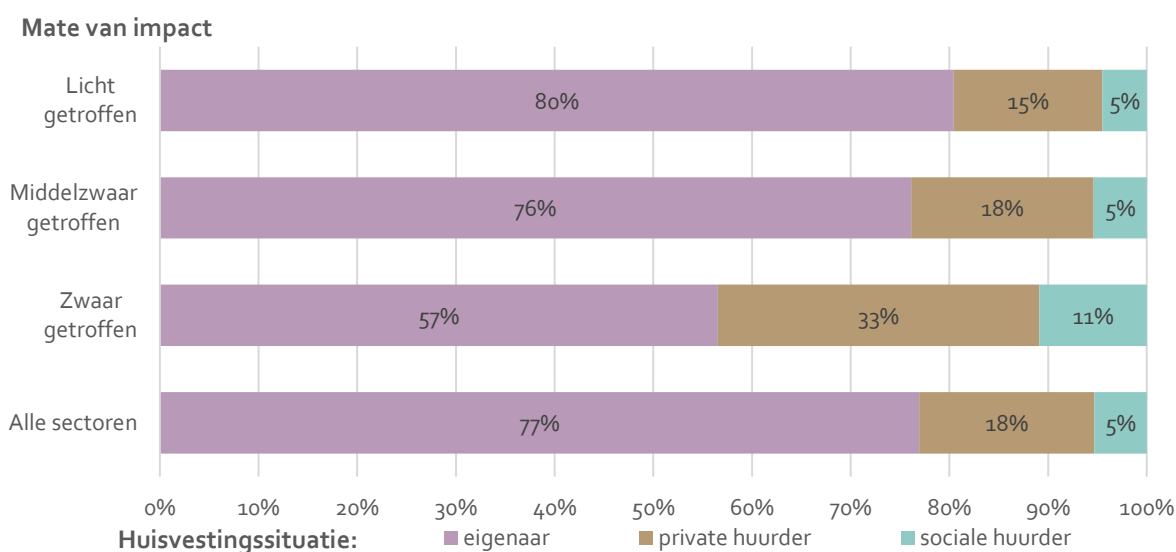

Huisvesting

Figuur 6 leert dat van alle werkenden in België, 77% in een gezin woont dat eigenaar is van de eigen woning (met of zonder hypotheek), 18% in een gezin dat huurt op de private woningmarkt, terwijl 5% in een gezin dat een sociale woning betreft. Het is bekend dat private huurders vaker geconfronteerd worden met betaalbaarheidsproblemen, woononzekerheid, en vaker woningen van slechte kwaliteit betrekken. Iets minder dan de helft van de private huurders zou op basis van de inkomenssituatie recht hebben op een sociale woning.¹⁹ Het armoederisico van huurders is in België in de voorbije tien jaar fors gestegen, van 28,5% tot 37,1%.

Onze analyse laat zien dat we de groep van de sociale (7%) en private huurders (25%) vooral terugvinden in de zwaar getroffen sectoren. Ze vormen 44% van de tewerkgestelden in de zwaar getroffen sectoren, terwijl dat in twee andere groepen maar iets meer dan 20% is. In de licht getroffen sectoren zijn de eigenaars dan ook oververtegenwoordigd.

Figuur 6: Verdeling van Huisvestingssituatie naar mate van impact lockdown (EU-SILC 2018)

¹⁹ Heylen, K. (2016). Doelgroepen en wachtlijst van de sociale huur, Steunpunt Wonen, Leuven, 45 p.

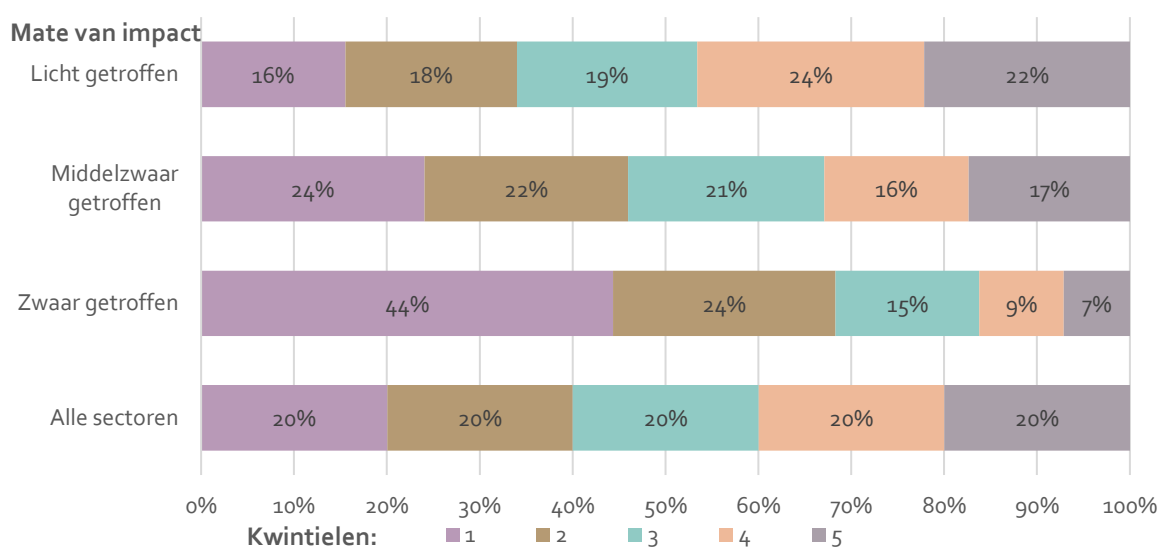
Inkomen en armoede

Tenslotte vervolledigen we het profiel van de werkenden binnen de verschillende sectoren door ook de lonen, het gezinsinkomen en armoederisico en de financiële reserve in het beeld te betrekken.

Om het loon te operationaliseren hanteren we het voltijds equivalent (VTE) loon, een omrekening van het jaarloon rekening houdend met de verschillen in gewerkte maanden en verschillen in arbeidstijd. We gebruiken dit VTE loon om alle tewerkgestelde te rangschikken in kwintielen. Tot het eerste kwintiel behoren de 20% werknemers met het laagste VTE loon, tot het tweede kwintiel behoren de volgende 20% met iets hoger VTE loon, etc.

Figuur 7 geeft de kwintielverdeling weer naar omvang van de impact. Wat meteen opvalt is dat een de zwaar getroffen sectoren gekenmerkt worden door lagere lonen dan gemiddeld. Maar liefst 44% van de tewerkgestelden in de zwaar getroffen sectoren behoren tot het laagste loonkwintiel en 68% tot de twee laagste loonkwintielen. Het contrast is groot met de licht getroffen sectoren waar slechts 16% behoort tot het eerste kwintiel. De beter betaalde jobs bevinden zich duidelijk in sectoren die minder zwaar getroffen worden.

Figuur 7: Verdeling van kwintielen van voltijds equivalent loon naar mate van impact lockdown (EU-SILC 2018)

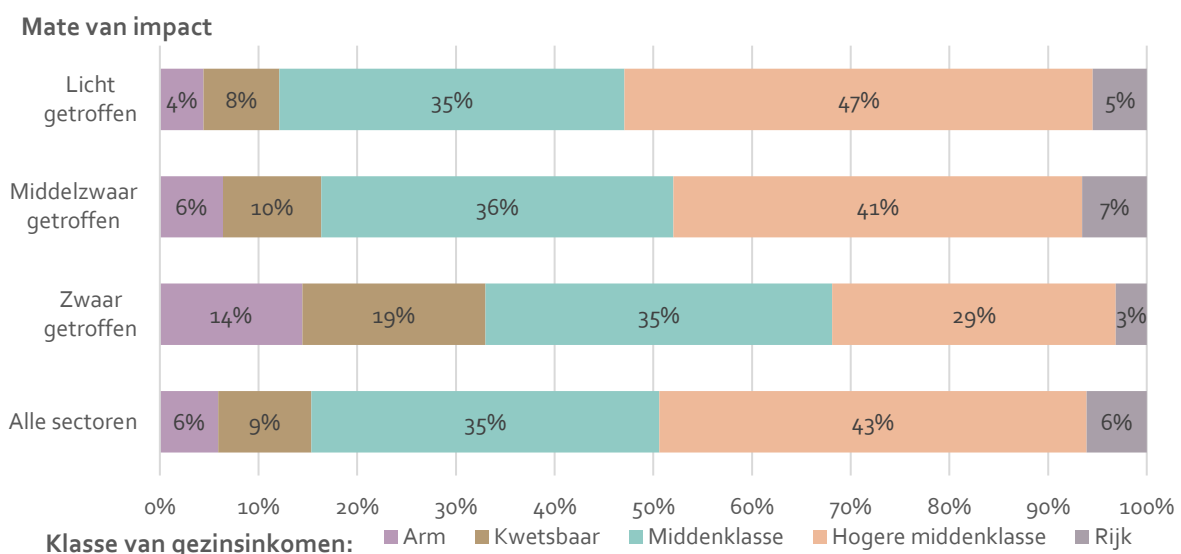
Dat in de zwaar getroffen sectoren meer financieel kwetsbaren tewerkgesteld zijn, blijkt ook uit Figuur 8 waar we het equivalent gezinsinkomen van de werkenden gebruiken, om hen een plaats te geven in één van de volgende categorieën. Let wel, het betreft hier het gezinsinkomen van vóór de coronapandemie.²⁰ De eerste groep bevat alle tewerkgestelden die in

²⁰ Op welke manier de economische schok en de daaropvolgende beleidsreacties de armoedecijfers beïnvloeden bespreken we in een volgende beleidsnota.

een gezin leven waarvan het equivalent gezinsinkomen onder de armoedegrens valt. Als armoedegrens hanteren we 60% van het mediane equivalente gezinsinkomen in België, wat voor een alleenstaande neerkomt op een netto beschikbaar maandinkomen van €1.184. Bij de niet-arme gezinnen maken we nog een onderscheid tussen kwetsbare gezinnen (een inkomen tussen 60 en 80% van de mediaan), en de groepen daarboven. Dat is zinvol omdat een gezin met een inkomen net boven de armoedegrens een groter risico loopt om bij een inkomensdaling in armoede te verzeilen, dan gezinnen die veel verder van de armoedegrens verwijderd zijn.

Figuur 8 toont dat over de sectoren heen 6% van de werkenden met een armoederisico leven. Dit zijn de zogenaamde werkende armen. Het armoederisico voor tewerkgestelden in de zwaar getroffen sectoren is met 14% meer dan dubbel zo hoog. Bovendien is ook de kwetsbare groep, vlak boven de armoedegrens met 19% sterk oververtegenwoordigd in de zwaar getroffen sectoren. De lage lonen vertalen zich dus ook in een verhoogde financiële kwetsbaarheid op gezinsniveau.

Figuur 8: Verdeling van groepen van gezinsinkomen naar mate van impact lockdown (EU-SILC 2018)

Noot: de indeling van de equivalente gezinsinkomens is als volgt. Arm: < 60% van het mediane equivalente gezinsinkomen; Kwetsbaar: 60-80%; Middenklasse: 80-120%; Hogere middenklasse: 120-200%; Rijk: > 200%. De inkomens zijn equivalent gemaakt om de inkomens vergelijkbaar te maken over verschillende gezinstypes heen. Hiervoor gebruiken we de gemodificeerde OESO-schaal.

Tot slot kijken we naar de financiële reserves van de werkenden naar sectorgroep. Over alle sectoren heen geven 16,7% van de werkenden aan dat ze een onverwachte uitgave van €1.000 niet kunnen bekostigen. In de zwaarst getroffen sector is dat 23,4%, in de middelzwaar getroffen sectoren is dat 17,9% en in de licht getroffen sectoren is dat 14,2%.

Besluit

In deze 3de COVIVAT-beleidsnota brachten we de karakteristieken van mensen die werken in de sectoren die het zwaarst zijn getroffen door de lockdown in beeld. We identificeerden eerst de groep van zwaarst getroffen sectoren. Het gaat om de horecasector, de sector van kunst, amusement en recreatie, en de non-food detailhandel.

In die zwaar getroffen sectoren werken bovengemiddeld veel mensen met een kwetsbaar sociaaleconomisch profiel. Er werken relatief meer jongeren, meer kortgeschoolden, alleenstaanden, huurders, werknemers die deeltijds werken, vaak met tijdelijke contracten, en zelfstandigen. De lonen liggen in deze zwaar getroffen sectoren ook lager, wat zich ook vertaalt in een hoger armoederisico en minder financiële reserves om periodes van inkomensdaling te overbruggen.

Op 11 mei ging fase 1B van de exit strategie in, waardoor één van de drie zwaar getroffen sectoren (*detailhandel – non food*, of de meeste winkels) terug kunnen opengaan. Maar horecazaken blijven nog dicht, en ook voor de sector van ‘kunst, amusement en recreatie’ blijft heel weinig activiteit mogelijk. Twee van de drie zwaarst getroffen sectoren blijven dus ook het langst dicht en hebben voorlopig zelfs weinig vooruitzicht op herstel. De vaststelling dat in deze sectoren vooral mensen werken met een kwetsbaar arbeidsmarktprofiel is dan zeer relevant.

In de komende weken zal het daarom van belang blijven om beleidsmatig voldoende rekening te houden met het profiel van mensen die werken in sectoren die nog niet onmiddellijk geopend kunnen worden. De vraag is of deze werknemers en zelfstandigen voldoende beschermd worden door de bestaande instrumenten van de sociale zekerheid, zoals de tijdelijke werkloosheid en het overbruggingsrecht, en in welke mate andere beleidsmaatregelen op zowel Vlaams als federaal niveau ingezet kunnen worden om de meest kwetsbare werkenden in de komende periode te beschermen.

De tijdelijke werkloosheid en het crisis-overbruggingsrecht mogen dan wel de onmiddellijke impact op het banenverlies beperken, het nooit geziene omzetverlies in de zwaarst getroffen sectoren zal zich met wat vertraging zeker ook laten voelen in de werkloosheidscijfers. In maart steeg het banenverlies omwille van faillissement niet, en was er nog geen stijging in de werkloosheidsgraad te merken. Maar in april steeg de werkloosheid al met 4,5% (van 478.114 niet-werkende werkzoekenden naar 499.407). De sociale gevolgen van de lockdown op de kwetsbare werkenden zullen zich pas met enige vertraging laten voelen. De informatie die we ontsluiten in deze beleidsnota maakt duidelijk dat het de groep van meest kwetsbare werkenden is die het hardst getroffen dreigt te worden.

Bijlage

In Tabel 1 gebruikten we informatie uit de NBB-enquête om sectoren te ordenen en groeperen naar mate waarin ze door de lockdown getroffen zijn. Op het moment van schrijven (16 mei) is op de RVA-website ook informatie beschikbaar over de aanvragen voor tijdelijke werkloosheid tot eind maart 2020. We kozen er echter voor om de meer recentere NBB-enquête te gebruiken. In Tabel A1 geven we de sectorale en leeftijdsverdeling van de op 16 mei beschikbare statistieken over tijdelijke werkloosheid op de RVA-website.

Tabel A1: Aantal werknemers, tijdelijk werklozen en aandeel tijdelijk werklozen (geslacht, leeftijd en sector)

		Aantal werknemers (x1000)	Aantal tijdelijk werklozen (x1000)	Aandeel tijdelijk werklozen (%)
Bron		RSZ*	RVA	
Geslacht	Man	2034	338	17
	Vrouw	1969	223	11
Leeftijd	<20	30	4	13
	20 – 24	248	45	18
	25 – 29	500	77	15
	30 – 34	509	76	14
	35 – 39	511	73	14
	40 – 44	492	69	14
	45 – 49	508	70	14
	50 – 54	509	70	14
	55 – 59	467	58	12
	60 – 64	199	18	9
	>65	31	1	2
Sector	Landbouw	30	1	3
	Industrie	531	111	21
	Bouw	207	88	43
	Handel	497	112	23
	Vervoer en opslag	235	26	11
	Horeca	117	46	39
	Informatie & communicatie	111	5	5
	Financiële activiteiten en verzekeringen	119	4	3
	Immo, Vr. Ber., Wet. & Admin. Onderst.	617	108	17
	Openbaar bestuur	466	0	0
	Onderwijs	397	3	1
	Zorg	560	34	6
	Kunst, amusement en recreatie	39	8	21
	Overige	77	12	15
	Onbekend		3	
Totaal		4003	561	14

Bron: RVA, RSZ

* Aantal werknemers in 2019 kwartaal 3 (RSZ).

In Tabel A2 geven we de karakteristieken van werkenden weer voor iedere sector afzonderlijk.

Tabel A2: verdeling van karakteristieken per sector (in %, EU-SILC 2018)

Nace code	A	B-E	F	G	H	I	J	K	L-N	O	P	Q	R	S-U	Gewogen gemiddelde (alle sectoren)
Sector	Landbouw	Industrie	Bouw	Handel	Vervoer en opslag	Horeca	Informatie en communicatie	Fin. Act. en verzekeringen	Immo, Vrije Ber., Wet. & Adm. Onderst.	Openbaar bestuur	Onderwijs	Zorg	Kunst, amusement en recreatie	Overige diensten	
Leeftijd	16-25	6	9	10	10	6	18	9	6	7	4	6	7	11	8
	26-35	8	24	23	30	29	27	28	22	30	21	27	26	27	26
	36-45	16	28	27	23	35	21	33	25	28	27	22	26	19	26
	46-55	42	29	29	24	19	22	19	31	22	34	29	27	29	27
	56+	28	10	11	13	11	12	12	17	13	14	15	14	14	13
Geslacht	Man	64	78	89	54	79	51	77	57	45	49	31	24	51	53
	Vrouw	36	22	11	46	21	49	23	43	55	51	69	76	49	47
Scholingsgraad	Kort	31	12	28	17	19	35	3	2	14	14	5	10	11	13
	Midden	52	44	51	52	55	48	24	18	27	38	12	32	34	36
	Hoog	17	44	21	30	26	17	72	81	59	48	83	58	55	51
Gezinssituatie	Alleenst. zonder kinderen	17	10	10	15	15	16	21	16	14	18	14	12	17	14
	Alleenst. met kinderen	0	3	1	4	3	6	1	5	4	6	6	7	7	4
	Koppel zonder kinderen	18	22	26	21	22	27	19	25	26	22	21	19	25	22
	Koppel met kinderen	29	40	39	39	45	28	42	35	38	38	41	41	33	39
	Andere	36	25	24	21	15	23	17	19	19	17	18	21	18	20
Contracttype	Vast contract, voltijds	7	76	59	53	74	36	69	67	40	72	58	40	52	57
	Vast contract, deeltijds	4	10	8	22	15	23	11	22	25	23	25	44	22	23
	Tijdelijk contract, voltijds	7	7	6	5	7	5	5	0	5	3	10	3	7	5
	Tijdelijk contract, deeltijds	0	2	2	4	1	7	1	0	6	2	7	4	6	4
	Zelfstandige	83	4	26	16	3	28	15	11	24	0	1	9	13	12
Huisvesting	Eigenaar	76	82	75	74	76	54	77	85	72	81	82	79	66	77
	Private huurder	5	13	20	21	19	35	20	11	21	14	15	16	26	18
	Sociale huurder	19	5	5	5	5	12	3	4	6	5	3	5	8	5
Inkomenskwintiel (VTE inkomen)	Kwintiel 1	49	12	27	29	22	49	11	6	33	14	15	19	28	20
	Kwintiel 2	7	16	33	25	19	27	14	14	21	20	15	23	15	20
	Kwintiel 3	15	22	20	22	26	16	20	12	19	18	18	23	15	20
	Kwintiel 4	9	21	12	12	14	7	25	30	14	28	26	20	16	20
	Kwintiel 5	20	28	8	12	19	1	30	38	14	20	26	15	27	20
Klasse van gezinsinkomen	Arm	36	3	8	7	9	16	4	2	8	3	3	5	9	6
	Kwetsbaar	17	6	11	15	7	20	5	4	10	7	6	11	14	9
	Middenklasse	17	34	46	36	37	36	28	20	30	39	32	41	33	35
	Hoge middenklasse	28	47	30	37	43	28	52	65	44	46	54	39	30	43
	Rijk	3	9	5	4	5	0	11	9	7	5	5	4	14	6
Aandeel werkenden		1	14	6	11	4	3	4	4	12	10	12	15	1	100